

BESLUT
2016-05-23

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 4 januari 2016

Saken

Rätt till svenskt studiestöd för EU-
medborgare; nu fråga om återkrav

Nämndens beslut

Nämnden avslår överklagandet.

Nämndens beslut får enligt 6 kap. 11 § studiestödslagen inte överklagas.

Ärendet

NN, som är medborgare i Polen, ansökte om studiemedel för universitetsstudier i Polen under tiden den 1 oktober 2014 – 30 juni 2015. I samband med ansökan uppgav NN att hennes pappa arbetar 40 timmar per vecka i Sverige under hennes studietid.

CSN beslutade att jämställa NN med svensk medborgare enligt EU-rätten under tiden den 5 september 2014 – 15 juli 2015 med hänvisning till att hon kunde bedömas som anhängig till migrerande arbetstagare i Sverige, eftersom hon lämnat uppgift om att hennes pappa skulle arbeta 40 timmar per vecka under studietiden. I beslutet upplyste CSN NN om att hon är skyldig att anmäla om hennes pappa slutar att arbeta eller går ner i arbetstid, eftersom det kan påverka hennes rätt till svenskt studiestöd.

CSN beviljade därefter studiemedel för vecka 40 år 2014 – 4 år 2015 och 7 – 26 år 2015. Studiemedel betalades därefter ut den 10 april 2015 för vecka 40 år 2014 – 4 år 2015 och den 6 maj 2015 för vecka 7 – 26 år 2015.

Med anledning av de uppgifter som framkom i samband med NN:s ansökan om studiemedel för läsåret 2015/2016 ombads NN därefter att redogöra för, och styrka, uppgifterna om sin pappas arbete i Sverige under läsåret 2014/2015. NN anförde då i ett första brev bland annat följande. Hennes pappa började arbeta hos företag A redan i maj 2013. Detta företag var en underentreprenör för företag B. I mars 2014 blev han anställd hos företag A. I januari 2015 uppstod komplikationer mellan

anställda och ledningen. Hennes pappa fick, som det senare visade sig, sista lönen i januari 2015 och blev lovad ledighet samt semesterpengar i februari, vilket han ännu inte fått. Till följd av detta, och annat, blev hennes pappa anställd direkt av företag B. Av förståeliga skäl har hennes pappa ingen kontakt med företag A.

I ett senare brev till CSN uppgav NN bland annat följande. I det intyg som CSN fått anges att det var en tillsvidareanställning hos företag A. Hon, och egentligen också hennes pappa, visste inget annat innan han blev anställd av företag B. Under den period som CSN uppgett att hennes pappa inte arbetade visste ingen av de anställda vad som pågick. Hennes pappa blev inte uppsagd och trots sjukdom blev han inte sjukskriven. Han fick heller inte semesterersättning eller arbetslöshetskassa. Hans avsikt var aldrig att inte arbeta.

CSN beslutade därefter att avslå NN:s ansökan för vecka 50 år 2014 – 16 år 2015. Som skäl för beslutet angav CSN att NN inte uppfyller villkoren för att kunna jämföras med svensk medborgare enligt EU-rätten under denna period, eftersom det framkommit att hennes pappa inte arbetat i Sverige under tiden den 4 december 2014 – 19 april 2015.

Med anledning av att CSN funnit att NN inte kunde jämföras med en svensk medborgare under del av läsåret 2014/2015 beslutade CSN även om återkrav av studiemedel om 38 363 kronor som utbetalats den 10 april och den 6 maj 2015 för vecka 50 år 2014 – 16 år 2015.

NN överklagade beslutet och anförde bland annat följande. Hon var säker på att hennes pappa hade en anställning, men det var okänt för henne om han arbetade eller inte. CSN har uppgett att de först fick vetskap om att pappan slutade arbeta i januari, men att CSN nu fått vetskap om att det var i december. Hennes pappa har uppgett att det var den 22 mars 2015 och hennes pappa berättade själv om de problem som fanns med arbetsgivaren, men sa att han själv inte visste hur det var. Det är inte ovanligt att man under vissa perioder arbetar 60 – 80 timmar per vecka och att man inte arbetar alls under andra veckor. Hennes familj och ägaren till företag A är släkt med varandra och bor grannar. Familjerna har alltid stöttat och hjälpt varandra, men detta gäller inte längre. Hon vet inte vems fel detta är, men hon förstår varför hennes pappa, även om han vetat något mer, inte berättat för sin familj.

CSN överlämnade ärendet med ett yttrande och anförde bland annat följande. Av inskickade arbetsgivarintyg och lönespecifikationer framgår att NN:s pappa arbetat vid företag A under perioden den 1 mars 2014 – 4 december 2014 och vid företag B sedan den 20 april 2015. Det har inte framkommit några uppgifter som visar att NN:s pappa blivit arbetsförmögen eller att han blivit ofrivilligt arbetslös och registrerat sig som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen. NN har därför inte kvar sin status som anhörig till migrerande arbetstagare under tiden den 5 december 2014 – 19 april 2015. CSN anser att överklagandet ska avslås.

På nämndens begäran kom CSN därefter in med ett yttrande och anförde bland annat följande. CSN anser att det är visat genom pappans tidigare arbetsgivare företag A:s uppgifter att anställningen har upphört den 4 december 2014. Enligt de uppgifter CSN har tillgång till arbetade NN:s pappa sin sista dag den 4 december

2014 och enligt arbetsgivarens uppgifter upphörde anställningen på pappans egen begäran. CSN anser också att NN inte har rätt till svenskt studiestöd under vecka 50 år 2014 – 16 år 2015. NN ska, enligt 14 kap. 2 § CSNFS 2001:1, anmäla förändringar i hennes förhållanden som kan påverka rätten till studiemedel. Av CSN:s beslut av den 5 december 2014 framgår tydligt att hon genast måste anmäla om pappan slutar arbeta eller går ner i arbetstid. Det har hon inte gjort. NN anför att hon inte känt till huruvida hennes pappa arbetat eller inte, men det saknar enligt CSN:s uppfattning betydelse i ärendet. NN har lämnat uppgift om att hennes pappa skulle arbeta 40 timmar per vecka i Sverige under hela hennes studietid och CSN beslutade, bl.a. på grundval av dessa uppgifter, att lämna studiemedel för de aktuella studierna. Enligt CSN:s uppfattning måste NN vara skyldig att hålla sig uppdaterad om de aspekter av hennes pappas arbetssituation som lagts till grund för beslutet om studiemedel, och även skyldig att anmäla eventuella förändringar i pappans arbetssituation till CSN. Det skulle vara orimligt om ändringar av sådana förhållanden, som den studerande en gång själv uppgett som grund för sin ansökan som studiemedel, inte skulle anses omfattas av skyldigheten att anmäla ändrade förhållanden. Att hon inte längre är barn till en migrerande arbetstagare i Sverige bör därmed vara en sådan ändring i hennes förhållanden, som hon varit skyldig att anmäla till CSN. Oavsett hur pappans anställningsförhållanden såg ut vid tillfället bör NN, efter att pappan inte utfört något arbete för företag A under efterföljande vecka (vecka 50 år 2014) haft anledning att anmäla ändrade förhållanden till CSN. Detta eftersom beslutet om studiemedel uttryckligen baserats på uppgiften om att hennes pappa skulle arbeta 40 timmar per vecka. CSN anser därmed att NN senast vid utgången av vecka 51 år 2014 (senast den 21 december) borde ha anmält ändrade förhållanden. Hon fullgjorde dock inte sin anmälningsskyldighet till CSN förrän i oktober 2015 och studiemedel kom därigenom att betalas ut felaktigt den 10 april och den 6 maj 2015. Eftersom NN inte fullgjort sin anmälningsskyldighet och det har orsakat att studiemedel betalats ut felaktigt har CSN återkrävt beloppet med stöd av 5 kap. 1 § andra stycket första meningen studiestödslagen. Enligt CSN:s uppfattning har det inte framkommit några synnerliga skäl för eftergift. Överklagandet bör därför avslås.

NN har fått ta del av CSN:s båda yttranden och kommit in med vissa synpunkter med anledning av det första yttrandet.

Av den utredning som finns i ärendet framgår bland annat följande. Av ett arbetsgivarintyg som lämnats in till CSN framgår att NN:s pappa varit anställd hos företag A under tiden den 1 mars 2014 – 1 januari 2015 och att han arbetat 24 timmar i december år 2014 och under samma månad haft 144 timmars frånvaro. Av samma intyg framgår att det varit fråga om en tillsvidareanställning och att anställningen upphört på den anställdes egen begäran. Vidare framgår av inskickade lönespecifikationer att NN:s pappa fick timlön för 24 timmars arbete i december år 2014 och att han under perioden den 4 december – 31 december 2014 haft övrig, ej betald, frånvaro om 144 timmar. Det framgår även av inskickade lönespecifikationer att semesterersättning aldrig utbetalats till NN:s pappa och att det heller inte redovisats att han har några intjänade semesterdagar.

Författningsbestämmelser m.m.

Enligt 1 kap. 4 § första stycket studiestödslagen ska utländska medborgare jämföras med svenska medborgare om de på grund av anställning eller etablering som egenföretagare här i landet kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från

1. EU-rätten,
2. avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES),
eller
3. avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan, och Schweiz å andra sidan om fri rörlighet för personer. Första stycket gäller även familjemedlemmar som avses i 3 a kap. 2 § första stycket utlänningslagen (2005:716) till sådana utländska medborgare. Detsamma gäller, enligt samma bestämmelse, sådana familjemedlemmar till svenska medborgare som avses i 3 a kap. 2 § andra stycket utlänningslagen, om den svenska medborgaren är anställd eller egenföretagare här i landet.

Av 1 kap. 5 § samma lag framgår att utländska medborgare med permanent uppehållsrätt i Sverige ska jämföras med svenska medborgare.

Av 3 kap. 4 § studiestödslagen (1999:1395) framgår bl.a. följande. Studiemedel får lämnas också till studerande som inte är svensk medborgare, om den studerande

1. är bosatt i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, samt
2. har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i punkt 1 gäller inte för medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716) som fått en varaktig anknytning till Sverige. Studiemedel får lämnas även om kravet på permanent uppehållstillstånd i punkt 1 inte är uppfyllt, om det finns särskilda skäl för det.

Prövningen enligt EU-rätten görs utifrån fördraget om europeiska unionens funktionssätt (FEUF), förordning (EU) nr 492/2011, direktiv 2004/38 samt praxis från EU-domstolen. För att en utländsk medborgare ska jämföras med svensk medborgare när det gäller rätt till studiestöd krävs att han eller hon är arbetstagare i Sverige eller bedriver beskattningsbar verksamhet i Sverige som egenföretagare. Arbetet eller verksamheten ska ha haft en viss varaktighet och dessutom ha varit av tillräcklig omfattning. Den som inte längre är arbetstagare eller egenföretagare i Sverige kan behålla sin ställning som arbetstagare om han eller hon genomgår en yrkesutbildning som har samband med det tidigare arbetet eller om han eller hon drabbats av tillfällig arbetsförmåga på grund av sjukdom. Vidare framgår att barn, maka, make eller sambo till migrerande arbetstagare eller egenföretagare i Sverige ska jämföras med svenska medborgare.

I 5 kap. 1 § studiestödslagen föreskrivs följande. Om en studerande har fått studiemedel felaktigt eller med för högt belopp på grund av att summan av hans eller hennes överskott i inkomstlagen tjänst, näringsverksamhet och kapital enligt beslut om slutlig skatt överstigit den inkomst som lagts till grund för beräkningen av studiemedel, ska det som betalats ut för mycket krävas tillbaka. Belopp som

understiger en viss gräns enligt föreskrifter som har meddelats av regeringen, ska dock inte krävas tillbaka.

Om någon i annat fall än som avses i första stycket genom oriktiga uppgifter eller genom att inte fullgöra sin uppgifts- och anmälningsskyldighet eller på något annat sätt har orsakat att studiehjälp eller studiemedel lämnats felaktigt eller med för högt belopp, ska det som betalats ut för mycket krävas tillbaka. Detsamma gäller om någon på annat sätt fått studiestöd felaktigt eller med för högt belopp och insett eller borde ha insett detta.

Om det finns synnerliga skäl, får ett krav på återbetalning enligt första eller andra stycket helt eller delvis efterges.

I 14 kap. 2 § CSNFS 2001:1 föreskrivs följande. En studerande ska anmäla till CSN om han eller hon

1. helt eller delvis avbryter sina studier,
2. förlänger sin studietid,
3. gör ett uppehåll i studierna av en annan anledning än vad som framgår av 1 § andra stycket under sju dagar eller mer och när studierna återupptas,
4. gör ett uppehåll i studierna under sju dagar eller mer på grund av sjukdom vid studier utomlands,
5. byter läroanstalt,
6. byter utbildning,
7. får en inkomst som överstiger fribeloppet, eller
8. får ny inkomst så att en redan lämnad inkomstsuppgift som överstiger fribeloppet förändras.

Den studerande ska även anmäla till CSN om det i övrigt sker förändringar i hans eller hennes förhållanden som kan påverka rätten till studiemedel eller studiemedlens storlek.

Nämndens bedömning

NN är inte svensk medborgare. Det krävs därför att hon uppfyller vissa villkor för att hon ska ha rätt till svenskt studiestöd.

I likhet med CSN finner nämnden att NN, i förevarande fall, kan härleda rätt till svenskt studiestöd endast såsom barn till migrerande arbetstagare.

För att den som är utländsk medborgare ska kunna jämföras med svensk medborgare när det gäller rätt till studiestöd krävs, enligt EU-rätten, att han eller hon är arbetstagare i Sverige eller bedriver beskattningsbar verksamhet i Sverige som egenföretagare. Det krävs även att arbetet eller verksamheten har viss varaktighet och är av tillräcklig omfattning. För den som inte längre är arbetstagare kan statusen som arbetstagare kvarstå om det finns ett innehållsmässigt samband mellan det arbete som bedrivits i Sverige och de planerade studierna. Den som drabbats av ofrivillig arbetslöshet eller tillfällig arbetsoförmåga på grund av sjukdom kan också under vissa förutsättningar behålla statusen som migrerande arbetstagare.

När NN ansökte om rätt till svenskt studiestöd uppgav hon, vilket redovisats ovan, att hennes pappa skulle arbeta 40 timmar per vecka under hennes studietid. Nämnden

konstaterar att annat inte framkommit än att NN:s pappa *inte* arbetat i Sverige under perioden den 5 december 2014 – 19 mars 2015. Han kan därför, vilket CSN även funnit, inte ses som migrerande arbetstagare under nämnda period. Nämnden delar även CSN:s bedömning att NN:s pappa inte kan anses ha behållit sin ställning som migrerande arbetstagare i Sverige under ovanstående period. Sammanfattningsvis finner därför nämnden att NN inte har rätt till svenskt studiestöd under läsåret 2014/2015 i större omfattning än vad CSN numera beslutat.

Nämnden finner att NN, genom att inte fullgöra sin anmälningsskyldighet om att pappan inte arbetade på det sätt som hon uppgett i sin ansökan om studiemedel, har orsakat att studiemedel betalats ut felaktigt den 10 april och den 6 maj 2015 för vecka 50 år 2014 – 16 år 2015. Grund för återkrav finns därför. För att återkrav ska kunna efterges krävs att det finns synnerliga skäl, det vill säga ytterst speciella omständigheter. De omständigheter som NN anfört är, enligt nämndens mening, inte sådana att det finns synnerliga skäl för eftergift. Överklagandet ska därför avslås.

Hans Göran Åhgren

Cecilia Hedenström

Beslut har fattats av Charlotte Waas, ordförande, Anita Enocksson, vice ordförande, Hans Göran Åhgren, direktör, samt ledamöterna Johan Borre, Hans Eklund, Eva Gullfeldt, Mikael Herjevik och Kristina Salenstedt Linder.

Föredragande: Cecilia Hedenström

Kopia till CSN